

9. Добрякова, М. С. (Ред.). (2012). *Пятьдесят крупнейших мыслителей об образовании. От Конфуция до Дьюи*. Москва: Изд. дом. Высшей школы экономики. / Dobryakova, M. S. (Red.). (2012). *Pyat'desyat krupnejshix myslitelej ob obrazovanii. Ot Konfutsiya do D'uii*. [Fifty biggest thinkers about education. From Confucius to Dewey]. Moskva: Izd. dom. Vysshej shkoly ekonomiki [in Russian].

10. Зайцев, М. О. (2011). *Здійснення людини індивідуально-особистісним буттям як проблема європейської парадигми культури* (Дис. д-ра філософ. наук). Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ. / Zaitsev, M. (2011). *Zdiisnennia liudyny individualno-osobystisnym buttiam yak problema yevropeiskoi paradyhmy kultury* [Realization of a person's individual and personality being as a problem of the European paradigm of culture]. (Dys. d-ra fylosof. nauk). Nats. ped. un-tim. M. P. Drahomanova. Kyiv [in Ukrainian].

11. Полянкина, С.Ю. (2014). Развитие представлений об интеграции и дифференциации в образовании в истории научно-философской мысли. *Историческая и социально-образовательная мысль*, 3 (25), 281-286. / Polyankina, S. YU. (2014). Razvitie predstavlenij ob integratsii i differentsiatsii v obrazovanii v istoriinauchno-filosofskoj mysli. [Development of ideas about integration and differentiation in education in the history of scientific and philosophical thought]. *Istoricheskajaisotsial'no-obrazovatel'nayamysl'*, 3 (25), 281-286 [in Russian].

12. Полянкина, С.Ю. (б.д.) *Исторические аспекты исследования процессов интеграции и дифференциации в системе образования*. Взято з <http://sdamzavas.net/3-86105.html> (дата звернення 11.04.18). / Polyankina, S. YU. (b.d.) *Istoricheskie aspekty issledovaniya processov integraczii i differenciaczii v sisteme obrazovaniya*. [Historical aspects of the study of the processes of integration and differentiation in the education system]. Retrieved from: <http://sdamzavas.net/3-86105.html> (last accessed 11.04.18) [in Russian].

13. Унт, И.Э. (1990). *Индивидуализация и дифференциация обучения*. Москва: Педагогика. / Unt, I. EH. (1990). *Individualizacziya i differenciacziya obucheniya* [Individualization and differentiation of training]. *Moskva: Pedagogika* [in Russian].

14. Якиманская, И.С. (1995). Дифференцированное обучение: внешние и внутренние формы. *Директор школы*, 3, 39-45. / Yakimanskaya, I. S. (1995). *Differenczirovanное obuchenie: vneshnie i vnutrennie formy*. [Differentiated learning: external and internal forms]. *Direktor shkoly*, 3, 39-45 [in Russian].

УДК 373.3.015.31:78

UDC 373.3.015.31:78

ЛІЛІЯ КАЧУРИНЕЦЬ,

викладач кафедри

(Україна, Хмельницький, Хмельницька

гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Проскурівського підпілля, 139)

LILIA KACHURYNETS,

lecturer

(Ukraine, Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)

ID ORCID 0000-0002-7800-789X

Особливості формування музичного пізнання молодших школярів Peculiarities of Formation of Junior Schoolchildren's Musical Cognition

Анотація. У статті розглядаються особливості музичного пізнання молодших школярів. Музичне пізнання розглядається як процес сприймання музики, усвідомлення і оцінювання її змісту, обмірковування вражень від почутого, а сам процес музичного пізнання багатосторонній, в ньому існує чітко впорядкована система, в яку входить багато складових, взаємопов'язаних між собою психологічних процесів: від фактичного споглядання до узагальненого мислення художніми образами.

Проаналізовані наукові праці з досліджуваної проблеми таких науковців, як: Б.В. Асаф'єва, Л.В. Артемова, Н.М. Бібік, Н.М. Гродзенської, Д.Б. Кабалевського, О.І. Киричука, Г.С. Костюка, А.Н. Пиличяускак, Л.М. Проколієнко, О.Я. Савченко, В.М. Шацької.

Наведені приклади музичних творів: героїко-патріотична увертюра з опери «Тарас Бульба» М. Лисенка; ліричний солоспів М. Лисенка «Ой одна, я одна»; героїко-епічна симфонія № 3 Б. Лятошинського; симфонія g-moll Володимира Сокальського; «Гуцульська рапсодія» Георгія

Майбороди; перша частина музичної казки М. Сільванського «Івасик-Телесик»; сцена з другої дії опери Маріана Коваля «Вовк та семеро козенят»; «Українська шумка» Михайла Завадського.

Визначені педагогічні прийоми формування музичного пізнання: слухання творів національних композиторів; неодноразове повторюване слухання; активізація власних відчуттів дитини, досвіду тих переживань, які співзвучні настрою твору, змісту його художніх образів; упорядкування процесу сприймання музики дітьми, спонукання школярів до усного висловлювання та елементарної аргументації переживань, пізнаних в музиці; емоційно-музичне стимулювання почуттєвої уяви та фантазії школярів; створення позитивної атмосфери під час слухання та висловлювання учнів щодо музики, вияв педагогом позитивного ставлення до наслідків діяльності школярів.

Ключові слова: пізнання, художнє пізнання музики, особливості музично-пізнавальної сфери молодшого школяра.

Summary. The article deals with the peculiarities of musical cognition of junior schoolchildren. Music cognition is seen as a process of perceiving music, awareness and appreciation of its content, reflection on impressions of what is heard, and the process of musical cognition itself is multilateral; it has a well-ordered system that consists of many components, many interrelated psychological processes, from actual contemplation to generalized thinking through artistic imagery.

We have analyzed scientific works on the investigated problem of such scientists as: B.V. Asafieva, L.V. Artemova, N.M. Bibik, N.M. Hrodzenska, D.B. Kabalevskyi, O.I. Kyrychuk, H.S. Kostiuk, A.N. Pylychiauskak, L.M. Prokoliienko, O.Ya. Savchenko, V.M. Shatska.

We offer examples of musical works such as: heroic-patriotic overture from the opera «Taras Bulba» by M. Lysenko; M. Lysenko's lyric solo singing «Oh One, I'm One»; heroic-epic Symphony No. 3 by B. Liatoshynskyi; g-moll symphony by Volodymyr Sokalskyi; «Hutsul Rhapsody» by Heorgyi Maiboroda; the first part of M. Silvanskyi's musical fairy tale «Ivasyk – Telesyk»; scenes from the second act of Marian Koval's opera «The Wolf and the Seven Goats»; «Ukrainian Shumka» by Mykhailo Zavadskyi.

The following pedagogical methods of formation of musical cognition have been defined: listening to works of national composers, persistent repetitive listening, intensification of own feelings of the child, experiences of those experiences that are in harmony with the mood of the musical work, content of its artistic images, ordering of the process of perception of music by children, inducement of pupils to oral expressions and elementary argumentation of experiences found in music, emotional-musical, stimulation of sensual imagination and fantasy of schoolchildren, creating a positive atmosphere during hearing and statements of pupils regarding music, determination by a teacher of positive attitude to the consequences of pupils' activity.

Key Words: cognition, artistic cognition of music, peculiarities of music-cognitive sphere of junior schoolchildren.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Реформування освіти на сучасному етапі ставить перед педагогікою одну з важливих задач - самореалізацію кожної дитини та облаштування потрібних умов для її розвитку. Розв'язання цієї задачі вимагає нових педагогічних розробок, які мають врахувати особливості психічного розвитку дітей.

Аналіз основних досліджень і публікацій... Проблемами змісту й організації уроків музичного мистецтва з молодшими школярами займалися Г. С. Костюк, Н. М. Бібік, О. І. Киричук, О. Я. Савченко, Л. М. Проколієнко та інші (Костюк Г., 1989; Бібік Н., 1987; Киричук О., 1982; Савченко О., 1982). Д.Б. Кабалевський звертав свою увагу на те, що музичне навчання у загальноосвітній школі на першому етапі має сформулювати основи музичного пізнання дитини, а головною метою є вплив музичного сприйняття на весь духовний світ учнів, особливо на становлення їх морально-естетичних цінностей (Кабалевський Д., 1977). В.М. Шацька та Н.М. Гродзенська, досліджуючи цю проблему, вважали, що головним у пізнанні музики є роль вступного слова та засоби організації навчального матеріалу (Гродзенська Н., 1969). Л.В. Артемова акцентує увагу на тому, що результативність навчання музики зростає, якщо в запропонованому змісті знань враховано психологічні особливості сприйняття музики дітьми певного віку (Артемова Л., 2000, с. 6-7).

Формулювання цілей статті... Вищезазначені автори в своїх наукових працях розглядали окремі питання щодо розвитку музичного сприйняття, але безпосередньо цілісний феномен музичного пізнання в педагогічних розробках вивчено недостатньо, тому метою створення статті став розгляд особливостей формування музичного пізнання учнів 1-4 класів, де ми ставимо завдання розробити педагогічні прийоми розвитку музичного пізнання як цілісного феномена.

Виклад основного матеріалу... У філософії пізнання тлумачиться як одна з вищих форм відображення фактичної реальності (Горський Д., 1998, с. 28). Ми визначаємо музичне пізнання як процес взаємодії між людиною і музичним світом, головним результатом якого є музичні знання. Процес музичного пізнання можна розкрити як пізнавання, що містить в собі розпізнавання, яке може

виникнути тільки як наслідок творчої фантазії дитини. У музичному пізнанні ми виділяємо раціональний рівень, що виявляється в поняттях і теоретичних висновках, та чуттєвий рівень пізнання, який реалізується за умовами активізації уявлення та відчуження музичного світу. Музичне пізнання розрізняється нами як наукове, аматорське й художнє.

Вивчення різноманітних педагогічних розробок, теоретичних та методичних рекомендацій щодо музичного виховання може послужитися учителю у втіленні пізнання музики як музичного пізнання буття, матеріалізувати уроки музики в студію виховання та самовиховання індивідуальності. Наставники *наукової*, музично-теоретичної думки у вивченні музики вбачають визначальну роль у просвітленні дитини знаннями, що стосуються побудови твору, його структури, музичної форми, засобів музичної виразності. При цьому значення форми, жанру, стилю твору постає головним об'єктом пізнання, ці теоретичні знання складні для учнівського сприймання, про що свідчить практика. Такий виклад навчального матеріалу властивий для професійних навчальних закладів і дитячих музичних шкіл, але його відлуння наявне й в методичних розробках загальноосвітніх шкіл.

Невимушено слухати музику та й радіти її красі – це різновид пізнання, який стосується непрофесіоналів. Прагнучи зробити школярів не пасивними слухачами в загальноосвітніх школах, на уроках музичного мистецтва, практикується *активне аматорське* пізнання, коли за ціль постає визначення характеру музики з усвідомленням найпростіших засобів музичної виразності. З нашої практики помітно тенденцію до того, що стандартні вислови про характер музики набридають школярам, і вони вживають шаблонні характеристики щодо неї (типу «сумна», «весела»), навіть не прислуховуючись до самої музики твору.

У художньому пізнанні музики перед школярем постає завдання пізнання переживань і супутніх думок, які виникають у вихованця в процесі спілкування з музикою, пізнання ідеї твору. Таке контактування учня з музикою активізує його діяльність, закріплюючи її ціннісну основу, тобто пізнання життя, оточуючого світу, самого себе.

Для формування музичного пізнання насамперед необхідно запланувати в навчальній програмі якомога більше прослуховувань і вивчення творів національних авторів. Абстрактне бачення музики не здатне вплинути на розвиток особистості учня в естетично-моральному плані. Неможливо також говорити про послідовне виховання престижу національної музики, якщо на головний план виходить обмірковування музичної форми твору або його характеристика. Тому ми визначаємо такий педагогічний прийом розвитку музичного пізнання, як слухання творів національних композиторів. Колорит національної музики генетично близький досвіду дітей, мелодика та інтонації перейняті ними з молоком матері, що безумовно полегшує сприймання музики.

Варто зазначити те, що позитивна мелодико-емоційна батьківська інтонація, що відчувається в сімейному обговорюванні музики та виявленні турботи, віддзеркалюється у подальшому творчому розвитку дитини та її музичного пізнання.

Крім музичного пізнання, що впливає на встановлення чуттєвої сфери дитини, музичне виховання творить учня-слухача, більш здатного до переживання різних естетичних почуттів, навіть якщо вони не притаманні його темпераменту. Героїко-патріотична увертюра з опери «Тарас Бульба» М. Лисенка; ліричний солоспів М. Лисенка «Ой одна, я одна»; героїко-епічна симфонія №3 Б. Лятошинського; пройнята інтонаціями українських народних пісень симфонія g-moll Володимира Сокальського; картина життя і природи українського краю «Гуцульська рапсодія» Георгія Майбороди та ін. – ці різноманітні за характером твори яскраво збагачують внутрішній світ дитини, започатковуючи духовну щедрість душі.

А. Пиличяускак вважає, для того, щоб добре розуміти музику, корисно знати самого себе. Тому необхідно між окремими емоціями, які наплинули з першим знайомством з музикою, емоціями, встановити духовний послідовний зв'язок. Таким чином, перед школярами постають сучасні захоплені творчі завдання-загадки. Гармонія емоцій, що вимальовуються під враженням від національної музики, подібна процесу, в якому мазки кольорових фарб живописець поєднує в ефектному полотнищі. Школа, практикуючи такий підхід в процесі щоденних уроків, стає майстернею спостереження за життєвою дійсністю та роздумування над власною поведінкою і поведінкою оточуючих... (Пиличяускак А., 1989, с. 6-7).

З метою формування музичного пізнання молодших школярів ми пропонуємо використання такого педагогічного прийому, як неодноразове повторюване слухання. Як правило, при повторному звучанні музики, обмислюючи почуте, школярі з більшим хвилюванням розуміють і сприймають характерні особливості, притаманні різним музичним образам. Для активізації музичного пізнання, формування власного індивідуального ставлення до цього твору, вчителю буде доцільно підштовхнути дітей до адекватного сприйняття музики, підказуючи їм, на що звернути увагу, подаючи власне бачення смислу прослуханої музики. При повторному прослуховуванні діти мають можливість звернути увагу на те, що було пропущене або незрозуміле ними при першому прослуховуванні.

У послідовних судженнях, завдяки повторюванню, виражається безпосереднє ставлення школярів і до запропонованої музики, і до реальності, відображеній в інтонації, в якій вся сутність, замисел пізнаного твору.

Сутність поглядів має характеризуватися мальовничістю, образністю, змістовністю. Щоб підштовхнути молодшого школяра до роздумів про власний світ, про обрану мрію, існує необхідність створення самостійних уявлень про художні образи музики, яка лунає. Контакт дитини з музикою є одним з вагомих важелів у розкритті індивідуального світу школярів.

На думку А.Пиличяускак, вся значимість особистісного усвідомлення змісту музики побудована на підґрунті спілкування. Важливим є спілкування не з приводу музики, а завдяки їй. При повторюванні почутого молодший школяр стає здебільш активним завдяки індивідуальному сприйняттю художнього об'єкта: його не сковує необхідність усвідомлення тільки якоїсь однієї сторони сутності твору, яка може бути йому нецікавою. Завдяки такій організації процесу пізнання учням-слухачам стає цікаво обговорювати свої враження між собою (Пиличяускак А., 1989, с. 8).

Із практики помітно, що зацікавлені процесом пізнання музики молодші школярі самі виявляють бажання до неодноразового прослуховування твору, намагаються виразити у власних висловлюваннях усвідомлений художній образ, що дає можливість до розширення лексичного запасу учнів.

Наступна педагогічна умова формування музичного пізнання – активізація власних відчуттів дитини, досвіду тих переживань, які співзвучні настрою твору, змісту його художніх образів. Є анахронічною (застарілою) думка про те, що літературним текстом неможливо розкрити раціональне зерно музичного твору. Для розвитку музичного пізнання є важливим не суто накопичувати музичні тексти, а особисті почуття, які є відголосом чуттєвого сприймання музики. Естетичні відчуття учня-слухача набагато складніші, ніж ті, які можна сформулювати літературним текстом. Але такий засіб інтенсифікації власних відчуттів учня-слухача покликаний розвивати його потребу у серйозному музичному мистецтві. Відомим є вислів А. Сохора: «Там, де закінчуються слова, починається музика. Але де вона закінчується – знову починаються слова...» (Пиличяускак А., 1989, с. 9). Погоджуючись з його думкою, можна визначити художнє пізнання як засіб, який дає можливість пережити емоції, які вироїлися під враженням музичного звучання, виразити в слові. Це допомагає молодшому школяру віддзеркалювати ту музично-образну інформацію, яку він сприймає, узагальнює, формує власне її бачення.

Наступним педагогічним прийомом формування музичного пізнання є упорядкування процесу сприймання музики дітьми. На думку Б. Асаф'єва, слухова чутливість дітей активно розвивається в процесі музичного виховання, тому створюється педагогічна можливість для більш тонкого дослідження оточуючого світу. Розумові здібності молодших школярів інтенсифікуються в послідовній мистецькій діяльності. Учні, знайомлячись із виражальними можливостями музики, починають оперувати певними мисленневими діями, як-от: узагальнення, зіставлення, синтез, аналіз (відповідно до вікових можливостей); привчаються відрізняти другорядне та головне, встановлював зв'язок між цілісною ідеєю твору і окремими його фрагментами, співвідносити звук з попереднім та наступним тощо. На думку автора, якщо правильно організувати музичне пізнання, то воно буде сприяти формуванню таких вагомих якостей особистості, як енергійність, винахідливість, майстерність, творчість у досліджуванні сприйнятого, виявлення прискіпливості у судженнях, необхідних для розвитку індивідуальності й якісного засвоєння дітьми соціально-культурного досвіду (Асаф'єв Б., 1973).

Ще одним педагогічним прийомом, який ми пропонуємо використовувати для розвитку музичного пізнання, є спонукання школярів до усного висловлювання та елементарної аргументації переживань, пізнаних в музиці. На погляд А.Пиличяускак, усні висловлювання учнів, сама інтонація мовця, його міміка формують модель мовного образу музики, яка щойно пролунала. Завдання педагога у розмові навідними запитаннями допомогти учневі в конкретизації його сприймання художнього образу, пізнаного в сюжетній формі, підвести учня до певного рівня розуміння, на базі якого загальний висновок на доступному йому рівні творить сам школяр. Щоб попередити односторонність в мисленні та сухість у висловлюваннях школяра, необхідна учительська обачливість (Пиличяускак А., 1989, с. 11).

Колосальну методичну помилку здійснює той педагог, який не знайомить учнів з власним баченням художнього задуму, спонукаючи цим до глибшого розкриття внутрішнього світу учнів. Природним наслідком такого нехтування взаємним висловлюванням своєї думки щодо художнього образу, може стати не здійснення гіпотетичних (очікуваних) результатів. Прийом вільного висловлювання свого бачення учнями потребує умови довірливих стосунків між ними та вчителем.

Однією з прикрях помилок, які допускають багато вчителів у своїй роботі, є подавання сухих, не цікавих дітям молодшого шкільного віку відомостей про автора (де народився, де вчився тощо). Ми не пропонуємо відмовитися від подання інформації такого плану, тому що є необхідним встановити цей взаємозв'язок між сприйманням музики і розумінням дітьми історичного підґрунтя, на якому виростили ті чи інші художні образи. Для цього ми пропонуємо обирати для пояснення тих чи інших моментів

(історичних чи особистих, які мали вплив на творчість композитора), прості, доступні дітям і, безумовно, цікаві для них словесні ілюстрації, які б повніше розкрили їм зміст музики, яка використовується в навчанні. Музичне мистецтво, звертаючись до дитячих відчуттів, допомагає не тільки доторкнутися до минулого, але й відчути духовний зв'язок, який, мов виплітаючи мереживо духовно поєднує різні покоління роду людського, заглиблює слухача у світ міркувань, сприймань, образів.

Сприймання музичних творів різних періодів значно вдосконалює слухачьке пізнання в естетичному контексті, що відіграє суттєве значення в педагогічному процесі. Відзначається комунікативна діяльність музики. Сьогоднішній школяр контактує з музичною інформацією різних історичних епох, суспільних уподобань та різної естетичної оцінки. Пізнання музики виявляється в контексті встановлення зв'язку спілкування учнів з естетичними цінностями минулого через спілкування з музикою. Процес музичного пізнання молодшими школярами визначеного музичного твору можна змоделювати через «діалог» із персонажами певної епохи або активізувати його через спостереження за поведінкою, вдачею та за їхніми героїчними вчинками тощо. І через призму сприйняття сьогоденного слухача, його еталонів, переконань, естетичних оцінок підводити до певних висновків.

Не можна обійти увагою такий педагогічний прийом, як емоційно-музичний. У програмній музиці вчителю не слід шукати відтворення сюжетної основи, а саме: стимулювати почуттєву уяву та фантазію школярів. Діти з першого класу повинні бути позитивно спрямовані вчителем на творчість. При розробці теми уроку педагог повинен зважити на персональний досвід школярів. Не зашкодило б колективно з учнями планувати завдання на наступний урок, готувати наочність, зацікавлюючи їх різними випереджальними творчими дорученнями.

На думку Н. М. Бібік, при проведенні уроків доречно використовувати таблиці «Знати» і «Вміти», в яких слід записувати завдання, та те що необхідно знати та вміти впродовж уроку, аргументовано повідомляючи школярам, що саме вони будуть творити (Бібік Н., 1987). Така вступна робота вабить дитяче пізнання, розпалює жагу до отримання нових знань.

При вивченні нового матеріалу вчитель, з метою кращого зацікавлення школярів, повинен використовувати різноманітні педагогічні методи. При постановці питання, яке необхідно обміркувати, вчитель налаштовує дітей на творче мислення, скажімо, у першому класі під час слухання першої частини музичної казки М. Сільванського «Івасик-Телесик», у другому – сцени з другої дії опери Маріана Коваля «Вовк та семеро козенят», у третьому – «Української шумки» Михайла Завадського, та й у четвертому - «Гуцульської рапсодії» Георгія Майбороди такими запитаннями: «М. Сільванський – це український чи російський композитор?», «Українська шумка» – це танець чи пісня» тощо.

При засвоєнні знань, формуючи уміння та навички, можливе подання навчального матеріалу у формі завдання на вибір. Навчальна діяльність може проходити індивідуально, по групах, усно чи письмово; спиратися на активізацію мисленнєвої діяльності за допомогою схем, наочності тощо. При цьому учителю варто застосовувати такі методи, як стимулювання пізнавальної активності засобами навчально-пізнавальних забав, проблемних ситуацій, створення ефекту успіху, підбадьорення взаємною підтримкою, реалізації творчих задач тощо.

Оцінювати та контролювати уміння школярів потрібно за допомогою індивідуальних і колективних форм взаємного аналізу та взаємного контролю, доброзичливої критики.

На фінальному етапі використовується педагогічний прийом створення позитивної атмосфери під час слухання та висловлювання учнів щодо музики, вияв педагогом позитивного ставлення до наслідків діяльності школярів.

Такий зразок наведеного уроку значно складніший технологічно від сакраментального (традиційного). За таких умов вчитель може самостійно створити творчу, продуктивну атмосферу серед учнівського колективу для кращого засвоєння нового матеріалу. Це можливо здійснити, якщо педагог на уроці не буде концентрувати увагу на діяльності відстаючих або слабосильних школярів, організовувати суперництво у виконанні творчих завдань, а сконцентрує дослівне формування творчо-пізнавальних музичних завдань, пошуку новітніх прийомів та шляхів для активізації музичного пізнання учнями молодших класів.

Позитивні музичні коментарі, які містять захоплення, сміх, налагоджують емоційне зростання дитини. Природний вплив на процес музичного пізнання дитини має також інтонація голосу.

Висновки... Отже, підсумовуючи зауважимо, що сам процес музичного пізнання багатосторонній, в ньому існує чітко впорядкована система, в яку входить багато складових, взаємопов'язаних між собою психологічних процесів: від фактичного споглядання до узагальненого мислення художніми образами.

Потреба школяра у музичному пізнанні виникає через потребу в дитячому спілкуванні з однокласниками та вчителем на уроках музичного мистецтва, стимулює заохочення обміном враженнями та переживаннями, навичками та знаннями, один з одним. Така потреба виховує повагу до інших учнів, прийняття їхніх мистецьких суджень її думок. Пізнаючи музику, дитина самоутверджується в бажанні

реалізувати авторит своєї творчої ролі в оточенні однокласників. Школяр здобуває радість від задоволення своїх естетичних потреб та підсилює творче захоплення процесом музичного пізнання.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Артемова, Л. (2000) Шоб дитина хотіла і вміла вчитися. *Дошкільне виховання*. 5. 6-7 / Artemova, L. (2000) Shchob dytyna khotila i vmila vchytysia [That the child wanted and was able to learn]. *Doshkilne vykhovannia*. 5. 6-7 [in Ukrainian].
2. Асаф'єв, Б. А. (1973). *Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании*. 144. 2-е изд. Л.: Музыка. / Asaf'ev, B. A. (1973) *Izbranny'e stat'i o muzykalnom prosveshhenii i obrazovanii* [Selected articles on music education and upbringing] 144. 2-e yzd. L.: Muzika [in Russian].
3. Бібік, Н. М. (1987). *Формування пізнавальних інтересів молодших школярів*. К.: Випол. / Bibik, N. M. (1987). *Formuvannya piznavalnykh interesiv molodshykh shkoliariv* [Formation of cognitive interests of junior pupils] K.: Vipol [in Ukrainian].
4. Горский, Д. П. (1998). О критериях истины. (К диалектике теоретического знания и общественной практики). *Вопросы философии*. 2. 28-30. / Gorskiy, D. P. (1998). O kriteriyakh istisny' [On the criteria of truth] (K dyalektyke teoretycheskogho znanyja y obshhestvennoj praktyku). *Voprosy' filosofii*. 2. 28-30 [in Russian].
5. Гродзенська, Н. М. (1969). *О слушание музыки в начальной школе: Школьники слушают музыку*. М.: Музгиз. / Grodzens'ka, N. M. (1969). *O slushanie muzy'ki v nachal'noj shkole: Shkol'niki slushayut muzy'ku* [About listening to music in primary school: schoolchildren listen to music]. M.: Muzgiz [in Russian].
6. Кабалевський, Д. Б. (1977). *Как рассказать детям о музыке?* М.: Сов. композитор / Kabalevs'kij, D. B. (1977). *Kak rasskazat' detyam o muzy'ke?* [How to tell children about music?]. M.: Sov. kompozitor [in Russian].
7. Киричук, О. І. (1982). *Навчальні інтереси молодших школярів*. К.: Рад. школа / Kyrychuk, O. I. (1982). *Navchalni interesy molodshykh shkoliariv* [Educational interests of junior pupils] K.: Rad. shkola [in Ukrainian].
8. Костюк, Г. С. (1989.) *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості* / За ред. Л.М. Проколієнко. К.: Рад. школа. / Kostyuk, H. S. (1989.) *Navchalno-vykhovnyi proces i psykhichnyi rozvytok osobystosti* [Educational process and mental development of the personality] / Za red. L. M. Prokoliienko. K.: Rad. shkola [in Ukrainian].
9. Пиличяускак, А. (1989). *Познание музыки как педагогическая проблема / Музыка в школе*. 1. 6-11 / Pilichyuskak, A. (1989). *Poznanie muzy'ki kak pedagogicheskaya problema* [Knowledge of music as a pedagogical issue]. *Muzy'ka v shkole*. 1. 6-11 [in Russian].
10. Савченко, О. Я. (1982). *Розвиток пізнавальної активності молодших школярів*. К.: Рад. школа. / Savchenko, O. Ya. (1982). *Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv* [Development of cognitive activity of junior pupils] K.: Rad. shkola [in Ukrainian].

УДК 792.82.071.2:14](092)

UDC 792.82.071.2:14](092)

СВІТЛАНА ЛЕГКА,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри
(Україна, м.Київ, Київський національний
університет культури і мистецтв)*

SVITLANA LEGKA,

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
(Ukraine, Kyiv, Kyiv National
University of Culture and Arts)*

ID ORCID 0000-0002-1786-1160

**Філософське підґрунтя творчості балетмейстера Іржи Кіліана
The Philosophical Basis of Creativity of Balletmaster Jiří Kylián**

Анотація. Метою публікації стало вивчення філософського змісту творчості голландського хореографа чеського походження Іржи Кіліана, визначення основних естетичних принципів його балетмейстерського стилю. Методологія роботи включає використання наступних культурологічних методів дослідження: загальноісторичний, порівняльно-історичний, аналітичний, біографічний.